

---

onarissen vaak aanmerkelijk comfortabeler waren dan de huizen van de inheemse bevolking. Door de verstengeling van missie met koloniale belangen en door – veelal onbewuste – vormen van etnocentrisme, werden missionarissen in politiek-explosieve situaties (China, Indonesië en Kongo) vaak gezien als vreemdelingen of zelfs vijanden.

Dergelijke inzichten komen in dit boek veel te weinig aan bod. Zij passen ook niet in het gekozen ‘trionfalistisch’ perspectief, dat mede door de inbreng van diezelfde Nederlandse missionarissen in de jaren vijftig een zachte dood stierf. Dat wil niet zeggen dat daarmee ook de missie eindigde. In de periode rond het Tweede Vaticaanse Concilie bereikte het Nederlandse aandeel aan de wereldwijde missie juist een hoogtepunt: getalsmatig, maar ook door hun bijdrage aan het ontwikkelen van nieuwe missionaire ideeën en het opzetten van een nieuwe, brede missionaire beweging waarin gerechtigheid en solidariteit werden verbonden met het brengen van de Boodschap. Vanaf de jaren zestig sloten Nederlandse missionarissen nieuwe bondgenootschappen en sloegen nieuwe wegen in, wat niet altijd door Rome werd begrepen en gewaardeerd. Het is jammer dat deze lichting van *Brengers van de Boodschap* in het boek geen plaats heeft gekregen. –

¶ O.W. Dubois, *Reddende liefde. Het werk van de Heldringstichtingen in Zetten 1847-2010*, Hilversum (Verloren) 2010. 352 pp; €35,00. isbn 978 90 8704 226 4.

¶ J. Vree

In 1848 opende de christelijk-sociaal bewogen predikant O.G. Heldring, die over veel energie beschikte, maar in de kleine Betuwse gemeente Hemmen weinig te doen had, in de brouwerij ‘Steenbeek’ te Zetten waarvan hij eigenaar was, een asiel voor – zoals dat toen heette – ‘gevallen vrouwen’. Om het kwaad bij de wortel te kunnen aanvatten werd in 1858 ‘Talitha Kumi’ geopend, waar meisjes in de leeftijd tussen twee en vijftien jaar welkom waren. In 1862 werd een derde gesticht, ‘Bethel’, geopend, voor meisjes vanaf zestien jaar, die vanwege hun leefomstandigheden aan zedelijk gevaaren blootstonden. Omdat het werk in de gestichten duidelijk maakte dat er voor de vorming van jongeren goed opgeleide onderwijzeressen

nodig waren, volgde in 1864 een protestants-christelijke ‘normaalschool’, waar meisjes van buiten een pedagogische opleiding konden volgen. In 1870 werd het complex verrijkt met een eigen kerkgebouw, de zgn. Vluchtheuvelkerk. Later volgden nog het Magdalenahuis voor ongehuwde moeders (1882) en het observatiehuis ‘De Arenhorst’ (1918). Vanwege ‘de slag om Zetten’ liepen de ‘Heldring Gestichten’ in januari 1945 grote schade op; veel archiefmateriaal ging verloren. Na de oorlog ging men met nieuwe moed verder. In 1974 werden de verenigingen die de verschillende instellingen bestierden samengevoegd tot de ‘Vereniging de Heldringstichtingen’. Zoals in de laatste jaren met veel van oorsprong protestants-christelijke instellingen is gebeurd, ging het werk van de vereniging – die inmiddels in 1997 was omgezet in een stichting, die op haar beurt eind 2005 werd opgeheven – per 1 januari 2010 op in een groter verband, waarvan onder meer het Forensisch Psychiatrisch Centrum De Rooyse Wissel te Venray deel uitmaakt.

De overgang naar een nieuwe periode vormde een gerede aanleiding om een gedenkboek uit te geven. Met de omschrijving ‘gedenkboek’ zijn meteen de sterke en de zwakke zijde van het hier besproken werk aangeduid. Evenals bij veel andere gedenkboeken van eerbiedwaardige instellingen valt op de uitvoering ervan niets af te dingen. Het in harde kافت gebonden boek oogt appetijtelijk, bevat relatief veel illustraties en verder de welhaast onvermijdelijke lijsten van bestuurders en directuren. Een personenregister ontbreekt echter; de lezer moet zich behelpen met een uitgebreide inhoudsopgave.

O.W. Dubois, die zijn sporen heeft verdiend met publicaties op het gebied van het protestantse Réveil, was de aangewezen persoon om het boek te schrijven. Hij wist waar de primaire stukken te vinden waren en heeft die gebruikt. Zijn voornaamste bronnen waren de jaarverslagen van de verschillende tehuizen en onderwijsinstellingen (merendeels lopend tot 1933), *De bode der Heldring-gestichten* (1884-1942), materiaal uit het bestuursarchief te Zetten (1945-2010), en verder de verzameling Heldring in het Réveil-Archief in de UB Amsterdam. Levendig en dikwijls gedetailleerd wordt door hem met empathie beschreven hoe het leven van de vrouwen en meisjes te Zetten verliep, hoe de leiding op haar gedrag reageerde en ook na